

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Шифр та назва спеціальності
032 Історія та археологія

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Історія науки та українознавство

Кафедра
Українознавства, культурології та історії науки
(310)

Рівень освіти
Третій (доктори філософії)

Тип дисципліни
Професійна підготовка, вибіркова

Семестр
3

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Савченко Леонід Петрович

Leonid.Savchenko@khpi.edu.ua

заступник директора ННІ Соціально-гуманітарних технологій з навчальної роботи, кандидат історичних наук, професор кафедри українознавства, культурології та історії науки

Наукові інтереси: історія вітчизняної суспільно-політичної думки; теорія красзнавства; історія вищих навчальних закладів; методика викладання гуманітарних дисциплін, історія української державності.

Детальніше про викладача на сайті кафедри
<http://web.kpi.kharkov.ua/ukin/vikladachi>

Загальна інформація

Анотація

В межах курсу слухачу пропонується знайомство, вивчення і практичне застосування новітніх знань з історії українського державотворення. Курс подано у вигляді низки блоків, пов'язаних з основними етапами національно-політичного розвитку українських земель.

Мета та цілі дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Історія української державності» є формування у аспірантів поглиблених професійних компетенцій та теоретичних знань з історіографії, джерелознавства, методології дослідження та практики викладання і популяризації історії української державності.

Формат занять

Лекції, семінарські заняття, консультації. Підсумковий контроль - іспит.

Компетентності

СК-1. Здатність здійснювати історіографічну критику, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

СК-2. Володіння основами наукового пошуку історичних джерел та здійснення їхнього аналізу, з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

СК-3. Здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки. Вміння здійснювати наукові дослідження із залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження із найактуальніших історичних проблем.

СК-4. Розуміння основних причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей історичного процесу, набуття навичок критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

СК-5. Розуміння тенденцій розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхнього зв'язку з минулим досвідом. Вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

СК-6. Спіратись на останні наукові досягнення історичної науки у викладацькій діяльності.

Результати навчання

РН-7. Володіти методологією історіографічної критики, уміти виявляти необ'єктивну інформацію і неупереджено інтерпретувати зміст досліджуваної літератури.

РН-8. Знати та володіти основами наукового пошуку історичних джерел і здійснення їхнього аналізу з врахуванням останніх досягнень у галузі історичного джерелознавства.

РН-9. Демонструвати здатність до організації та проведення наукових досліджень відповідно до новітніх тенденцій розвитку історичної науки, вміти здійснювати наукові дослідження із залученням широкого кола джерел і наукової літератури, сучасних методів дослідження з найбільш актуальних історичних проблем.

РН-10. Розуміти основні причинно-наслідкові зв'язки та закономірності історичного процесу, демонструвати навички критичного мислення, вміння систематизувати, узагальнювати та оцінювати отриману інформацію.

РН-11. Розуміти тенденції розвитку суспільства і науки на сучасному етапі та їхній зв'язок з минулим досвідом. Демонструвати вміння логічно аргументувати і доказово відстоювати власну позицію під час наукової дискусії.

РН-12. Демонструвати здатність враховувати новітні досягнення історичної науки у викладацькій діяльності..

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 20 год., семінарські заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

«Історія України у глобальному вимірі», «Історія української науки і техніки», «Методологія наукових досліджень».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Курс передбачає лекційні заняття, що відбуваються в інтерактивній формі із обговоренням матеріалу, презентації та дискусії на семінарських заняттях.

За програмою навчання передбачено виконання завдання для самостійної роботи здобувачів освіти.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

- Лекція 1. Загальне поняття про державу, її сутнісні характеристики та роль у житті суспільства. Концепції держави.
- Лекція 2. Історіографія і корпус джерел з історії української державності.
- Лекція 3. Зародження перших державних утворень. Державність на землях України у докиївські часи.
- Лекція 4. Давньоруська державність княжої доби.
- Лекція 5. Українська козацька державність та самоврядування.
- Лекція 6. Формування державницької ідеї в українській суспільно-політичній думці нового часу.
- Лекція 7. Українські держави часів революції 1917-1921 років.
- Лекція 8. Нерадянські українські державницькі альтернативи другої половини ХХ ст.
- Лекція 9. Роль і місце України в політичній системі та національно-державному устрої СРСР. Радянська національна квазідержавність.
- Лекція 10. Розпад Радянського Союзу і утворення новітньої української держави. Проблеми історії новітньої української держави.

Теми практичних занять

- Семінар 1. Загальне поняття про державу, її сутнісні характеристики та роль у житті суспільства. Концепції держави.
- Семінар 2. Історіографія і корпус джерел з історії української державності.
- Семінар 3. Зародження перших державних утворень. Державність на землях України у докиївські часи.
- Семінар 4. Давньоруська державність княжої доби.
- Семінар 5. Українська козацька державність та самоврядування.
- Семінар 6. Формування державницької ідеї в українській суспільно-політичній думці нового часу.
- Семінар 7. Українські держави часів революції 1917-1921 років.
- Семінар 8. Нерадянські українські державницькі альтернативи другої половини ХХ ст.
- Семінар 9. Роль і місце України в політичній системі та національно-державному устрої СРСР. Радянська національна квазідержавність.
- Семінар 10. Розпад Радянського Союзу і утворення новітньої української держави. Проблеми історії новітньої української держави.

Робота на практичних заняттях оцінюється від 1 до 6 балів, максимально на всіх практичних заняттях можна отримати 30 балів

Теми лабораторних робіт

Не передбачені

Самостійна робота

- Базові терміни і поняття історії української державності.
- Основні концепції і трактування поняття держави у науковій літературі.
- Основні етапи розвитку історіографії української державності.
- Місце проблематики української державності у дослідницькому полі різних наукових шкіл.
- Перші форми державності на землях України у дослов'янські часи.
- Античні держави Північного Причорномор'я.
- Норманська дискусія: трактування і аргументи сторін.
- Державні інституції Київської Русі.
- Еволюція державного устрою Великого князівства Литовського.

Державні інституції Речі Посполитої.
Устрій Запорізької Січі, територіальний поділ Вольностей Запорозьких.
Формування української козацької держави за правління Богдана Хмельницького.
Гетьманська держава останньої чверті XVII – XVIII століть: форма правління, державні інституції, адміністративно-територіальний устрій, основні верстви населення.
Особливості Слобідських полків у порівнянні з іншими формами козацького самоврядування.
Занепад Гетьманщини та ліквідація автономних прав козацької України.
Самостійницька ідея в українському русі на рубежі XIX–XX століть.
Українська Народна Республіка створена і очолювана Центральною Радою.
Українська Держава Павла Скоропадського.
Західно-Українська Народна Республіка.
Українська Народна Республіка, керована Директорією.
Ідея соборності в подіях революції 1917 -1921 рр.
Огляд наукової літератури Утворення СРСР, особливості його національно-державного устрою.
Український консерватизм як один з напрямків української державницької ідеї у період між світовими війнами.
ОУН, її ідеологія, методи боротьби за українську державність.
Український фактор у геополітичних зрушеннях, викликаних Другою світовою війною.
Історіографічний огляд.
Основні напрямки українського дисидентського руху в УРСР.
Вплив політики перебудови на національне питання в СРСР.
Виникнення і діяльність Народного Руху України наприкінці 1980-х років – на початку 1990-х років.
Декларація про державний суверенітет України та Акт проголошення незалежності України: порівняльний аналіз історичних документів.
Розподіл повноважень і відповідальності між гілками влади, а також основними державними інституціями в сучасній Україні..

Написання есе за запропонованою темою – максимально 40 балів.

Література та навчальні матеріали

Основна

1. Балущок В.Г. Етногенез українців: до історії вивчення, питання методології // Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи. - 2019. - Вип. 5. - С. 239-255.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Balushok_Vasyl/Etnohenez_ukraintsiv_do_istorii_vyvchennia_pytannia_metodolohii.pdf
2. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 5. Поховально-поминальні звичаї та обряди / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020. 464 с.
<https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2020/pohov.pdf>
3. Етнографічний образ українців зарубіжжя. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Ч. 1. Культура життєзабезпечення та традиційні соціо-нормативні практики / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2019. – 676 с. : іл.
<http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2019/up.pdf>
4. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 2. Родина та культура сімейного співжиття / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018. – 460 с. : іл.
<http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2018/sim.pdf>
5. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 9. Народна житлобудівна культура. Екологія та організація середовища проживання / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2020.

944 с. : іл.

<http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2020/jytlo.pdf>

6. Етнографічний образ сучасної України. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Т. 10. Традиційне повсякденне та обрядове вбрання / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2018. – 640 с. : іл.

<http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/spadshchyna/2018/odyag.pdf>

7. Масенко Л.Т. Суржик: між мовою та язиком. К.: Вид. дім «КМА», 2019. 202 с.

<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3b5b0276-8c5b-4e16-a5a7-db3624f9004b/content>

8. Скляр В. М. Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення : [монографія] / В. М. Скляр. – Київ : Просвіта, 2008. – 392 с.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/25444>

9. Скляр В.М. Етномовний склад населення Харківської області: за матеріалами Всеукраїнського перепису населення 2001 року. Харків: «Тим Пабліш Груп», 2019. 642 с.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/items/70db9c9e-bd7b-4d79-a63a-4589704364b5>

10. Скляр В. М. Етномовні процеси в українському просторі: 1989-2001 рр. : монографія / В. М. Скляр ; Київський нац. ун-т. – Харків : ЕКСЛЮЗИВ, 2009. – 545 с.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/21313>

11. Скляр, В. М. Міграційні процеси в Харківській області в умовах російської агресії та їхній вплив на демографічну ситуацію / В. Скляр // Народна творчість та етнологія. – 2023. – № 2 (398). – С. 14–22. <https://nte.etnolog.org.ua/uploads/2023/2/publications/14.pdf>

Додаткова

1. Верменич Я.В. Українсько-російське пограниччя: історичний досвід та сучасні виклики регіонального розвитку / відп. ред. В.А. Смолій. К.: Ін-т історії України НАН України, 2023. 338с.

<http://resource.history.org.ua/item/0017591>

2. ВОЛОДИМИР БОРИСОВИЧ ЄВТУХ : біобібліографічний покажчик / М-во освіти і науки України ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, наук. ред. Л. В. Савенкова, упорядник Н. І. Тарасова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 99с.

<http://biography.nbu.gov.ua/rating/r2019/txt/g5/2008.pdf>

3. Дністрянський М.С. Етнографія України: Навчальний посібник. – Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Dnistrianskyi_yroSlav/Etnoheohrafiia_Ukrainy.pdf

4. Лозинський Р. М. Географія мов в Україні: Навчальний посібник. – Львів: Видавництво «ЛІГА

Львів», 2012. – 146 с. [https://www.researchgate.net/profile/Roman-](https://www.researchgate.net/profile/Roman-Lozynskyy/publication/350616884_Geografia_mov_v_Ukraini_The_geography_of_languages_in_Ukraine/links/60697675a6fdccad3f6e4bbc/Geografia-mov-v-Ukraini-The-geography-of-languages-in-Ukraine.pdf)

[Lozynskyy/publication/350616884_Geografia_mov_v_Ukraini_The_geography_of_languages_in_Ukraine/links/60697675a6fdccad3f6e4bbc/Geografia-mov-v-Ukraini-The-geography-of-languages-in-Ukraine.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Roman-Lozynskyy/publication/350616884_Geografia_mov_v_Ukraini_The_geography_of_languages_in_Ukraine/links/60697675a6fdccad3f6e4bbc/Geografia-mov-v-Ukraini-The-geography-of-languages-in-Ukraine.pdf)

5. Марочко В.П. Енциклопедія Голодомору 1932 - 1933 рр. в Україні. Дрогобич: Коло, 2018. 576с.

<http://resource.history.org.ua/item/0014295>

6. Населення України. Демографічні тенденції в Україні 2002 - 2019 рр. / За заг. ред. О.М. Гладуна. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2019. 174 с.

<https://idss.org.ua/arhiv/population.pdf>

7. Чорний, Сергій Миколайович. Національний склад населення України в ХХ сторіччі : довідник / Сергій Чорний. – Київ: ДНВП "Картографія", 2001. – 85 с. <http://irbis-nbu.gov.ua/ulib/item/UKR0004364>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності здобувача освіти та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з усних виступів на семінарах (50%), самостійної роботи (20%) та із суми відповіді здобувача на питання на заліку (30%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено
30.08.2024

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

30.08.2024

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Олена ТВЕРИТНИКОВА